

Služby čtenářům a uživatelům v nové knihovně nově a jinak

Lenka Málková

Architektonický návrh budovy Studijní a vědecké knihovny v Hradci Králové musel brát v úvahu požadavky na provoz a dobré fungování služeb. Jednou ze základních myšlenek návrhu bylo, že knihovna bude maximálně otevřená veřejnosti. To znamená, že kdokoli může vstoupit, projít všemi podlažními, prohlížet si vystavené knihy a časopisy, posedět si ve studovnách nebo odpočinkových zónách, klást dotazy informační službě, navštívit Literární kavárnu a galerii, zúčastnit se vzdělávacích a kulturních akcí v učebnách a konferenčním sále. Až v okamžiku, kdy si bude chtít vypůjčit knihu domů, musí se prokázat platným průkazem čtenáře nebo se nově zaregistrovat.

Rozmístění služeb v jednotlivých podlažích je řešeno tak, aby návštěvníci nemuseli zbytečně procházet všemi podlažními, když potřebují například vrátit knihu nebo získat základní informaci.

Do budovy se vstupuje v 1. nadzemním podlaží, kde je možno využít bezplatný přístup k internetu, vyhledávat v online katalogu, vracet knihy, získat základní informace o službách, zaregistrovat se, u pokladny vyrovnat pohledávky nebo dobít kredit na kartě ke kopírkám. Nachází se zde také šatna s obsluhou i uzamykatelnými skříňkami, kde si můžete odložit oděv i zavazadla před vstupem do vyšších podlaží. Pamatováno je na hendikepované osoby - pro osoby na invalidním vozíku je připraven počítač s přístupem k internetu a k online katalogu, umístěný na speciálním stojanu.

Druhé nadzemní podlaží je vyhrazeno internetovému klubu, ve kterém je počítáno s 27 počítači.

Třetí nadzemní podlaží slouží k absenčnímu půjčování knih. Čtenáři si knihy buď sami vyberou ve volném výběru obsahujícím 100 000 svazků naučné literatury, nebo si je objednají prostřednictvím online katalogu ze skladu. Knihy jsou ve volném výběru stavěny podle oborů na základě tříd Mezinárodního desetinného třídění. Uvnitř jednotlivých tříd jsou řazeny podle signatur. Každá z devíti základních tříd má barevné označení, což by mělo pomoci při udržování správného řazení knih. Vybranou knihu si čtenáři odnesou k pultu, kde jim bude načtena do výpůjček. K dispozici je také výpůjční automat pro ty, kteří dávají přednost samoobslužnému půjčování.

Jedno z křídel 4. nadzemního podlaží je vyhrazeno studovně periodik, ve druhém křídle jsou zatím umístěny lístkové katalogy - předmětový a jmenný. Ve studovně periodik je ve volném výběru zpřístupněno téměř 2 000 titulů novin a časopisů. Poslední čísla periodik jsou vystavena na vnější straně odklápěcích boxů, po odklopení se uvnitř boxu nachází běžný ročník. Také periodika jsou řazena oborově, uvnitř skupin pak abecedně podle názvu. Starší ročníky svázaných periodik jsou uloženy ve skladu a dají se objednat z online katalogu. Periodika z volného výběru si může ve studovně přečíst každý návštěvník, bez ohledu na to, zda je registrovaným čtenářem či nikoliv. Pokud si chce neregistrovaný čtenář objednat cokoli ze skladu, musí se dostavit k pultu a objednat si prostřednictvím služby konající knihovnice. Při prezenční výpůjčce do studovny předloží neregistrovaný návštěvník občanský průkaz nebo pas a vyplní formulář o výpůjčce. Neplatí však žádné poplatky.

V 5. nadzemním podlaží jsou pro veřejnost zpřístupněna 3 křídla. V jednom z křídel je situován konferenční sál a 2 učebny, v dalším křídle pokračuje volný výběr knih a v posledním z křídel se nachází studovna.

V konferenčním sále a v učebnách se budou konat kulturní a vzdělávací akce pro veřejnost i knihovníky. Tyto prostory budou nabízeny k pronájmu.

Ve volném výběru se nachází kolem 20 000 svazků beletrie, která je určena k půjčování mimo budovu knihovny. Je ovšem nutno knihy si v košíčku odnést do 3. NP k výpůjčnímu pultu. Studovna obsahuje kolem 6000 svazků naučné literatury - především jsou zde encyklopedická a základní díla z jednotlivých vědních oborů. Dále je součástí studovny kolem 6000 svazků regionální literatury. Ve studovně jsou umístěny počítače s přístupem do databází a k textovému editoru. Novinkou je 8 uzavíratelných studijních boxů, kde si budou moci registrovaní uživatelé ponechat studijní materiály po delší dobu a nerušeně zde pracovat. Jinak jsou knihy, databáze i textové editory přístupné zdarma i neregistrovaným uživatelům. Vše je určeno výhradně k prezenčnímu studiu.

V 5. nadzemním podlaží jsou přijímány objednávky na rešerše a meziknihovní výpůjčky. Je zde kvalifikovaná služba, která zodpovídá faktografické a bibliografické dotazy.

V každém nadzemním podlaží, s výjimkou druhého, jsou umístěna multifunkční zařízení umožňující kopírování, skenování a tisk. Dají se spustit s použitím karet, které se prodávají u pokladny v 1. nadzemním podlaží, kde je možno si požádat o dobítí potřebného kreditu. Ve 3. nadzemním podlaží je potom umístěn automat na dobíjení kreditu. Pro návštěvníky, kteří nemají zájem pořizovat si kartu, ale chtějí okopírovat jednorázově pouze několik stránek, nabízíme ve 4. nadzemním podlaží možnost zapůjčení servisní karty, na kterou se dobije kredit na určitý počet stránek.

Vzhledem k tomu, že ve volném výběru včetně studoven je vystaveno kolem 140 000 dokumentů, byl zvolen čtyřstupňový informační systém, který pomáhá návštěvníkům v orientaci.

První úrovní jsou tabule umístěné před každým křídlem s barevnými schémata rozmístění jednotlivých oborů. Barvy na schématu odpovídají barevným kolečkům, kterými jsou polepeny knihy. Druhá úroveň orientačního systému je řešena praporky v uličkách nad regály. Praporky s příslušným nápisem označují začátek oborů - hlavních tříd MDT. Třetí úroveň tvoří rámečky na bočních stěnách regálů, kde jsou vypsány třídy nacházející se na regálu z obou stran. A konečně čtvrtou úrovní jsou magnetické pásky s názvy oborů a podoborů, umístěné přímo na policích.

Ve studovnách a volném výběru knih a periodik jsou vždy přítomni informační pracovníci, kteří poradí a pomohou.

Takto si představujeme zajištění služeb v nové budově Studijní a vědecké knihovny v Hradci Králové. Teprve praxe nám ukáže, do jaké míry jsou naše představy reálné. Bude zde působit řada faktorů, které nedokážeme přesně odhadnout, především počet a chování návštěvníků jsou zatím velkou neznámou.